

Anton MORARU

ARGUMENTE INCONTESTABILE

I. Retrospectivă istorică asupra romanității moldovenilor

*Suntem români și punctum**Mihai Eminescu*

Pentru a cunoaște și a înțelege de ce moldovenii sunt români, trebuie, mai întâi de toate, ca fiecare moldovean să studieze istoria poporului său, adică Istoria românilor, să-și formeze o conștiință veritabilă istorică, românească despre trecutul strămoșilor noștri.

„Istoria – scria cunoscutul patriot român Nicolae Bălcescu – este cea dintâi carte a unei națiuni. Într-însa ea își vede trecutul, prezentul și viitorul. O națiune fără istorie este un popor încă barbar și vai de acel popor care și-a pierdut istoria, religia revenirilor”. Într-o asemenea stare ne aflăm și noi, românii din Basarabia și Transnistria, deoarece peste 200 de ani noi n-am studiat istoria noastră națională, ci numai Istoria Rusiei țariste și Istoria URSS și a PCUS. Și în prezent conducerea comunistă a Republicii Moldova (V. Voronin, M. Lupu, V. Stepaniuk, E. Ostapciuk, V. Țvirkun ș.a.) a interzis studiarea Istoriei românilor în școală, înlocuind-o cu un surogat numit „Istorie integrată” (Vreimea, 2006, 13 aprilie, p. 6).

Foștii conducători sovietici, colonizatorii contemporani, inclusiv comuniștii de astăzi, urmăresc scopul de a ne interzice să studiem Istoria românilor și să cunoaștem trecutul, prezentul și viitorul nostru. Pe de o parte, forțele politice coloniale, care nu recunosc istoria românilor, blochează accesul românilor moldoveni la istoria autentică națională. Deținând de 5 ani monopolul asupra puterii de stat, comuniștii folosesc toate pârgurile administrative, inclusiv Ministerul de resort, direcțiile raionale de învățământ, conducerea școlilor, toate ziarele comuniste, instituțiile științifice pentru a șantaja profesorii de istorie, elevii, studenții, părinții, păturile sociale, impunându-le standardele istoriei integrate, tot așa, în același stil, cu aceleași forme și metode precum făceau staliștii, administrația colonială rusă din Transnistria și Basarabia în ultimii 200 de ani.

Sute de ani, lună de lună, zi de zi, propaganda rusă răspândea anumite falsuri politice, mistificări privind istoria acestor pământuri românești. Toți cei susceptibili de a fi avizați în materie de istorie a românilor au trăit fără să se întrebe sau fără să-și poată răspunde de ce moldovenii sunt români, de ce au fost despărțiți de frații lor de peste Prut. Este vorba de o tăcere istorică a unei populații românești, începând de la țarul Alexandru I și până în zilele noastre.

Retrospectiva istorică ne arată că etnonimul de „român” este un nume străvechi al moldovenilor. Populația Țării Moldovei s-a format ca parte componentă a poporului român înainte de formarea Țării Moldovei.

Există anumiți factori istorici care ne confirmă că moldovenii din Republica Moldova sunt români după identitatea lor de sânge, după dezvoltarea lor etnonațională, istorică, geopolitică, culturală, economică și socială.

1) Moldovenii de astăzi sunt români pentru că strămoșii lor au avut de la început un teritoriu comun, un areal geografic comun cu românii din Transilvania, Muntenia și Moldova de peste Prut. Și acest pământ a fost numit din antichitate pământ al geto-dacilor, romanilor și apoi al românilor. Nicolae Iorga scria că „**trebuie să se știe care sunt condițiile pe care le impune oricărui locuitor al său pământul românesc**” (Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, Chișinău, 1992, p. 3). Acest pământ românesc a fost adunat prin uriașa jertfă a întregului neam românesc. România de ieri se întindea de la Carpații de Nord până la Dunăre și Marea Neagră, până în Transnistria și Bucovina, Dobrogea și Transilvania, Muntenia și Ardeal, Maramureș, Banatul Timișoarei, Banatul Oltenesc, Bihorul și Tisa, Basarabia cu Bugeacul ei colonizat după 1812 cu străini. „Pământ românesc” este orice parte locuită într-un număr covârșitor încă până astăzi de neamul nostru românesc, care-și are pretutindeni aceleași datini și așezăminte, aceleași forme de cultură elementară și, de un timp, aceeași viață superioară a sufletului”.

Populația Basarabiei și Transnistriei timp de peste 200 de ani a fost indusă în eroare de către Rusia țaristă, iar mai apoi de Uniunea Sovietică, precum că moldovenii sunt o „națiune aparte”, alcătuiesc „un popor moldovenesc”, ceea ce nu corespunde realității științifice. Propaganda țaristă și comunistă a distrus procesul de formare a spiritualității populației românești din Transnistria și Basarabia, i-a întunecat mințile, modul de gândire istoric.

2. Moldovenii de astăzi din Republica Moldova sunt români pentru că strămoșii strămoșilor lor s-au constituit ca entitate națională românească, fiind de la bun început parte componentă a întregului popor român.

Populația românească de pe teritoriul Țării Moldovei, ca și întregul popor român, s-a format în baza dezvoltării civilizației geto-dacice (portaltoiul poporului român), romanizării Daciei, inclusiv a dacilor liberi, răspândirii culturii superioare a romanilor (construirea, de exemplu, a castrelor pe Tyras), influența Imperiului Roman după 275 și continuitatea prezenței romane, creștinarea daco-romanilor, unirea și apărarea, păstrarea populației daco-romane în perioada migrației popoarelor barbare, asimilarea unor influente triburi migratoare.

Poporul român și limba română s-au format ca rezultat al războaielor daco-romane (101-102, 105-106) și al colonizării Daciei de către romani. Știința istorică a demonstrat că „Dacia a rămas sub stăpânirea romană ceva mai puțin de 170 de ani (106-275 e.n.). Totuși, efectele au fost decisive: „în urma acestei stăpâniri, s-a format poporul român” (Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu. **Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi**, București, 1996, p. 127).

3) Moldovenii din Republica Moldova și din Ucraina sunt români pentru că vorbesc aceeași limbă – limba română.

Masa de populație romanizată a constituit romanitatea orientală care s-a unit și a creat poporul român, în baza dezvoltării limbii române. „Limba română – scrie Petre Panaitescu – s-a construit din limba latină vorbită de coloniștii și de eracii romanizați” (Petre P. Panaitescu, **Istoria românilor**. Partea I, Chișinău, 1990, p. 34-35). Limba latină vorbită în Dacia era limba poporului, numită și „latina populară”. Ea se deosebea de limba clasică latină a lui Traian, Caesar sau Cicero. Aceasta avea diferite dialecte, care au dat naștere mai târziu limbilor romanice – franceza, italiana, spaniola, portugheza și româna. Însă aici, în Orient, pe teritoriile foștilor geto-daci, tyrageți, carpi și costoboci, s-a format o nouă limbă – o limbă est-romanică, numită de populația romanizată limba română. Limba poporului român sub toate aspectele sau variantele sale dialectice se prezintă încă din secolele V-XII ca o limbă națională a tuturor românilor. Limba română este unică pentru întreaga comunitate națională românească.

Limba română s-a format ca rezultat al dezvoltării sale firești în anumite perioade de timp. Astfel, prima perioadă cuprinde secolul I

Î.Hr. – sfârșitul secolului al III-lea (a. 275). În această perioadă se formează limba romanicilor orientali, comunitatea lor lingvistică. A doua perioadă cuprinde anii 275 – sfârșitul secolului al VI-lea. În acest timp s-a uniformizat și s-a afirmat limba romanicilor de est. A treia etapă ține de dezvoltarea limbii protoromâne, formarea limbii române. Această etapă cuprinde secolele VII–X. În multe cronici apar denumirile limbă valahă, vlahă, volohă sau limbă română.

Sunt mai multe dovezi că limba română s-a dezvoltat nu numai în procesul de comunicare, dar și prin scrisul ei. S-au păstrat câteva dovezi epigrafice, inscripții în limba latină populară, precum „ex voto”, „votum posui” (am pus acest dar). În Dacia Porolissum au fost găsite inscripțiile „Sis felix” („Fii fericit”), „Quartine vivas!” – „Trăiască Quartine!” etc.

4) Moldovenii din Basarabia și Transnistria sunt români pentru că strămoșii strămoșilor lor s-au format ca o etnie românească sub influența creștinismului.

În anul 313 este oficializat creștinismul ca religie, legală conform Edictului de la Milano. De acum în secolul al IV-lea la Tomis este organizată o episcopie, iar în secolul VI devine arhiepiscopie, apoi mitropolie cu 14 episcopii și 35 de biserici (bazilici). S-a răspândit literatura creștină, inclusiv operele scrise de Sfântul Ioan Cassian (350-430), Theotim al II-lea (sec. V), Johannes Maxentius (sec. VI) ș.a. Populația era latinofonă. În 540 prefectul Ioanes a încercat să introducă limba greacă în biserică, dar n-a reușit. Populația a protestat. Ea vorbea în latina populară. Creștinismul a fost acea forță spirituală care a cimentat viața suflătească a românilor din arealul carpato-danubiano-pontic.

5) Moldovenii sunt români pentru că ei au o bază culturală comună. Din secolele IV-VIII d.Hr. s-au păstrat și dezvoltat treptat în condiții foarte grele ca printr-un miracol unitatea etnoculturală și națională a poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontico-transnistrean cu o identitate unică. Poemul „Miorița” este cunoscut și valorificat în tot arealul românesc. Sunt răspândite circa 900 de variante ale baladei „Miorița”, inclusiv în Transilvania, Muntenia, Moldova, Basarabia, Bucovina, Dobrogea și Transnistria.

Vom menționa că nimeni dintre istoricii contemporani nu neagă relațiile valahilor (românilor) cu alte popoare, inclusiv cu slavii. Dar aceste relații n-au schimbat esența etnică, identitatea națională a românilor. Slavii barbari s-au perindat prin aceste regiuni din secolul al

VI-lea, când se dezvolta populația protoromână în toată firea ei comună. Elementele de bază ale culturii poporului român propriu-zis au fost civilizația geto-dacică, civilizația elenă și cea romană. Dezvoltarea culturii, ca un proces istoric complex, a fost pregătită și realizată timp de peste 20 de secole, trecând frontierele Imperiului Roman, și pe teritoriile dacilor liberi. Ea a început aproximativ în anii 70-60 î.Hr. din momentul apariției primelor contacte directe ale romanilor cu geto-dacii prin dezvoltarea comerțului, meșteșugăritului, vieții economice, culturale, care au influențat lumea geto-dacilor.

6) **Moldovenii sunt români pentru că ei sunt prezentați în izvoare ca valahi, ca și toți românii de pretutindeni** (Adolf Armbruster, **Romanitatea românilor**, București, 1993, p. 18). Dacă prin secolele IV-VI a existat o tăcere (ex silentio) în istoria românilor moldoveni, mai apoi românii au început să figureze în diferite cronică sub diferite nume: valah, voloh, în cronicile slave, wallach – în documentele germane, blak, balak – în cele ungurești etc.

Românii (moldoveni, munteni, transilvăneni, bucovineni) înșiși s-au denumit *romanus*, români, care proveneau de la Roma. Ei singuri și-au determinat acest nume istoric. Numele de român s-a perpetuat în arealul carpato-danubiano-pontic timp de secole. El a dus la apariția conștiinței de neam, de popor, de națiune română.

7) **Moldovenii sunt români pentru că au avut la baza sufletului lor românismul ca filozofie, ca idee, ca spirit de comunitate, de neam**. Conștiința românilor moldoveni constă în faptul că ei aparțin unui popor cu tradiții istorice mărețe, civilizației romanice de est, care le ajută să se consolideze, să se organizeze și să-și apere drepturile sale. Are dreptate savantul Șerban Papacostea când scrie că numele poporului român, inclusiv al moldovenilor, a „perpetuat direct amintirea Romei” (Șerban Papacostea, **Geneza statului în evul mediu românesc**, Cluj-Napoca, 1988, p. 231). „Am rămas români – sublinia Nicolae Iorga despre moldoveni – pentru că nu ne-am putut despărți de amintirea Romei”. Scopul și intențiile politice ale celor care optează pentru predarea istoriei integrate în școală este de a propaga „anti-istoria românilor”, „anti-limba română”, „antiromânismul” în calitate de concepție sufletească de gândire și activitate practică.

8) **Moldovenii sunt români pentru că, formându-se ca un popor unic, ei au fost separați unii de alții de către forțele imperiale, coloniale, migratoare**. Se cunoaște foarte bine lupta românilor pentru

unificarea lor teritorială și statală. A activat în această direcție Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Ferdinand I, mareșalul Ion Antonescu și mulți alții. Pentru a înțelege de ce moldovenii sunt români, trebuie să cunoaștem de ce s-au format în veacul al XIV-lea, aproape în același timp, două state românești – Țara Românească și Țara Moldovei. De ce au fost timp de peste 500 de ani Țara Românească și Țara Moldovei țări separate. De ce a funcționat acest dualism românesc. Fața acestei întrebări e mult mai puțin cunoscută, după cum scrie Petre Panaitescu (P. P. Panaitescu, **Interpretări românești**, Ediția a II-a, București, 1994, p. 99).

Cercetând în mod științific această problemă, s-au stabilit următoarele cauze obiective și subiective. În primul rând, dezvoltarea populației românești pe același areal geografic în secolele VIII-XIV a adus la unirea și formarea unor comunități naționale numite Țări. Acestea nu aveau forțe politice, militare, economice, sociale să se unească toate într-un stat puternic românesc, dar în fiecare regiune geografică populația românească, comunitățile sătești și ținutale s-au unit și au format mai multe Țări, precum: Țara Maramureșului, Țara Bârsei, Țara Moților, Țara Hațegului, Țara Oltului, Țara Baiei, Țara Bolohovenilor (în Transnistria), voievodatul Litovoi, Țara Milcovului, Țara Moldovei, Țara Bârladnicilor etc. Poporul român, unic în felul său, s-a dezvoltat în această perioadă separat, tot așa ca și germanii, care erau despărțiți în peste 380 de landuri. A fost necesar să treacă peste 500 de ani ca mai apoi să se unească populația românească și să se formeze câteva țări românești, inclusiv Țara Românească – la 1330, Țara Moldovei – în 1359. Existența dualismului politic în dezvoltarea statală a românilor, dezvoltarea separată a două țări românești în 1330-1859 de asemenea are anumite cauze istorice. E vorba despre o împărțire multiplă pe provincii, așa cum a fost în Italia sau în Germania medievală. Cunoscutul istoric român Petre Panaitescu scrie că, având o unitate națională a pământului românesc, de care am pomenit mai sus, nu s-a reușit din cauza năvălirii hoardelor barbare ca să se păstreze „podușul Ardealului ca centru de formare” a sistemului național românesc care era elementul de legătură între toate provinciile românești de la est și de la sud de Carpați. Însă în secolul X au năvălit ungurii, au pus stăpânire pe Transilvania, care era leagănul formării poporului român unic în felul său. „Fără Ardeal – scrie P. Panaitescu – oricine își dă seama, privind harta, că Moldova și Țara Românească sunt două provincii ex-

centrice, cărora le lipsește tocmai nucleul central”. Cauza principală a faptului că poporul român a trăit timp de atâtea veacuri separat politicește este năvălirea ungarilor și cucerirea de către ei a Ardealului. „Rupându-se unitatea pământului românesc, prin stăpânirea străină în podișul Transilvaniei, regiunile rămase libere nu mai formau împreună o unitate teritorială și de aceea n-au putut forma nici o unitate politică” (P. P. Panaitescu, **Interpretări românești**, p. 10).

După aceasta a urmat năvălirea Poloniei în Moldova, Bulgariei împotriva Țării Românești, a tătarilor în 1241, mai apoi a Imperiului Otoman, Imperiului Rus etc. Considerăm că factorul agresiv extern a conservat situația dezmembrării politice, teritoriale și statale a poporului român, însă n-a putut să schimbe componența etnică a poporului român.

Al doilea factor care a despărțit statal și geografic poporul român l-au constituit tradiția dinastică și fărâmițarea feudală, caracteristică pentru perioada medievală, când predomina gospodăria naturală feudală.

Domnitorul devenise cu familia sa elementul principal în conducerea țării și păstrarea tradiției, a continuității dinastiei și a statului. Această tradiție de stat se „îmbina” cu credința religioasă precum că domnitorul era lăsat de Dumnezeu ca să conducă statul.

Totodată, boierii mari, fiind singurii stăpâni ai moșiilor lor și ai produselor naturale, își ocroteau latifundiile și nu se gândeau la interesele populației majoritare. Ei au supus din ce în ce mai mult țăranimea, își alegeau domnitorul lor și-l schimbau mereu. Ei nu aveau nevoie de comerț, de stabilirea unor legături economice, comerciale dintre țările române. Fiecare ținut, fiecare moșie erau autarhic într-o viață de economie agricolă și de industrie casnică. Toate aceste situații au separat politic teritoriile românești. Numai prin secolele XVI-XVIII au apărut ideile unității naționale. Cronicarii moldoveni, munteni, ardeleni, fiind în contact cu cultura clasică în școlile grecești, polone, italiene, au aflat originea latină a poporului român. Din această perioadă apare ideea de unie a poporului român. Mihai Viteazul a realizat la 1600 prima unire politică a Transilvaniei, Țării Românești și a Moldovei. Dar au fost necesari încă 250 de ani pentru ca societatea românească și clasa politică să înfăptuiască Unirea din 1859 și să formeze România modernă – un stat național și unitar român.

Oricât ar părea de ciudat, de cele mai multe ori, din păcate,

politica colonială rusă a operat ca o frână în domeniul dezvoltării conștiinței naționale a românilor moldoveni. Au existat trei imperii mari – Imperiul Otoman, Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Rus, care au frânat procesul de dezvoltare națională a românilor din Basarabia, Transnistria, Moldova, Muntenia și Transilvania. Dar, după cum subliniază Gheorghe Ghimpu, dintre imperiile care au dăunat cel mai mult românilor în primul rând este Imperiul Rus, Țarist și Sovietic (Gheorghe Ghimpu, **Conștiința națională a românilor moldoveni**, Chișinău, 1999, p. 14).

Aceasta se lămurește prin faptul că, spre deosebire de Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, Rusia țaristă și cea sovietică au cucerit Transnistria și Basarabia, transformându-le în gubernii rusești, pe care le-au rusificat și deznaționalizat, au încălcat dreptul național, dreptul de autodeterminare a românilor basarabeni și transnistrienii.

9) Moldovenii sunt români pentru că geografic, etnografic, istoric provincia Basarabia a fost dintotdeauna un teritoriu român și forma o parte integrantă și indivizibilă a Principatului Moldovei. Dar numele de Basarabia, rezervat până în 1812 exclusiv extremității meridionale a acestui teritoriu, este de asemenea un nume românesc marcând cucerirea lui Basarab, principele Valahiei, care în prima parte a secolului al XIV-lea a supus prin arme ținuturile cuprinse între brațele Dunării, cursul inferior al Prutului și al Nistrului și Marea Neagră.

Mihai Eminescu sublinia: „Însuși numele „Basarabia” țipă sub condeiele rusești. Căci Basarabia nu însemnează decât țara Basarabilor, precum Rusia înseamnă țara rușilor, România – țara românilor”.

Cunoscutul om politic Ion C. Brătianu sublinia: „Noi nu putem concepe existența poporului român fără Nistru, așa cum n-o putem concepe fără Dunăre și Tisa. Basarabia reprezintă pentru noi intrarea în casa noastră, în mâna altora s-ar putea să periclitizeze căminul nostru” (Aurel Kerețki, Adrian Pricop. **Lacrima Basarabiei**, Chișinău, 1993, p. 8).

II. Mărturii științifice despre românitatea moldovenilor

Identitatea unui popor sub toate aspectele sau variantele ei se prezintă ca o identitate națională. Întotdeauna identitatea națională românească a fost unică și comună pentru întregul popor român, in-

diferent de regiunea geografică de conviețuire. Foarte mulți savanți, istorici, oameni politici, cronicari, preoți ortodocși, catolici, oameni de cultură au cercetat și au apreciat identitatea națională a moldovenilor ca fiind români.

Redăm mai jos afirmațiile științei istorice despre moldovenii care erau numiți valahi, volohi, vlahi, români.

1) Aprecieri generale

Unii istorici afirmă că cele mai vechi știri despre români sunt din sec. VI, când la Constantinopol erau numiți „vlacherne”, adică vlahi din Constantinopol.

În „Geografia universală”, scrisă de Anania Sirakați din sec. VII, românii erau numiți „Vlahorinchini” – vlahii de pe râul Rihios sau „Blac” – „Valah”.

– **Cronicarul bizantin Georgios Kedrenos** la anul 986 scria că populația „valachus” (romană) locuia la nord de Dunăre.

El a consemnat de asemenea anumite știri despre „vlahi” care trăiau în componența Statului Asăneștilor (**Magazin istoric**, 1981, nr. 2, pag. 12).

– **În cronica rusească Povest vremennâh let**, scrisă aproximativ în 1100-1111, se menționează că valahii se aflau pe malurile Dunării, unde luptau cu ungurii (B.D.Grekov, **Kievskiaia Rusi**, Moscova, 1953, pag. 441).

– **Cronicarul slav Nestor** (mort în 1112) afirma că în 898 „ugrii (ungurii) au trecut pe lângă Kiev și duceau lupte cu volohii și cu slavii în munții Mari ai Ugrilor”.

– **În secolul al X-lea cronicarul regelui ungur Bela – Anonymus** – menționa în *Gesta Hungarorum* că ungurii au găsit în Carpați o populație numeroasă, printre care și valahi (românii). Ei locuiau pe pământul Panoniei („in terram (Pannoniae) habitarent Bulgarusi, Slavius et Blachius ac pastores Romanorum” – „Pe pământul Panoniei locuiau bulgarii, slavii și vlahii ca păstori ai Romanilor”) (Anonymus Bela Regis Notarius. *Gesta Hungarorum*, vol. IX, ed. G. Popa-Lisseanu, București, 1934, p. 32 ; A. Armbruster, Op. cit., p. 38-39).

– **La 17 octombrie 1345 Papa Clement al VI-lea se adresa-**

ză către regele Ungariei Ludovic de Anjou cu o scrisoare în care sublinia că unii valahi (**Olachi Romani**) au adoptat credința catolică (Șerban Papacostea, **Geneza statului în evul mediu românesc**, Cluj-Napoca, 1988, p. 232).

– **Numele de valahi a fost folosit în „Cântecul Nibelungilor”, o lucrare în versuri din sec. al XII – începutul sec. al XIII-lea din Germania:**

„De la slavi și de la greci veneau unii călare,
Polonii și **valahii** se îndreptau în grabă într-acolo
Pe cai puternici, admirabil călăreț de ei...”

Acești „valahi” (români) se duceau la regele Hunilor Attila (mort în 456 e.n.). Se mai pomenește numele lui „Ramunc, ducele din țara vlahilor”.

– **În 1495 Spătarul Clănău traduce de pe latinește în limba valahă** (română) Scurta istorie a formării și organizării teritoriilor române, după retragerea legiunilor romane peste Dunăre. Această istorie este cel mai vechi document de literatură în limba română (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 27). În 1699 un autor anonim scria că „mai înainte aceste țări” (Moldova și Muntenia – A.M.) erau o parte din vechea Dacie și se numeau împreună Valahia” (A. Armbruster, Op. cit., p. 47; Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 47-48). Locuitorii Valahiei se numeau „români” („romanus”) sau „valachus”. D. Cantemir consideră că „Valahia a constituit un tot întreg până la 1274, când domnia lui Ioan, principele românilor, a fost despărțită în cele două principate de astăzi, adică cel al Moldovei și cel al Munteniei (D. Cantemir, **Historia Moldo-Vlahica** // Opere complete, Tom 1, București, 1983, p. 411).

De reținut: până în secolul al XIV-lea tot teritoriul locuit de valahi (români) de la Tisa și până în Transnistria, de la Carpații de Nord și până la Dunăre și Marea Neagră, se numea Valahia. Noțiunea de „moldoveni” nu exista în acea perioadă, dar toată populația era numită valahă – română.

– „Așa și neamul acesta, de carele scriem, al țărilor acestora, numele vechiu și mai dreptu – scrie Miron Costin – ieaste rumân, adică râmlean, de la Roma” (M. Costin, **Opere alese**, Chișinău, 1957, p. 58).

– Umanistul sas **Johannes Lebel** (1490–1566) scria că valahii își zic numai „români”, iar limba lor este „limba română” (Apud Adolf Armbruster, **Romanitatea românilor. Istoria unei idei**. Ediția a II-a revăzută și adăugată, București, 1983, p. 95–96).

2. Biserica de la Roma a recunoscut că moldovenii sunt români

– **Papa Inocențiu al III-lea** (1198–1216) a recunoscut că împăratul Imperiului Valaho-Bulgar Ioniță cel Frumos (1196–1207) de origine „română” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 60).

– La 24 iulie 1370, **Papa Urban al V-lea** îl numește pe domnitorul Moldovei Iașcu (1365–1375), „duce al părții moldovenești al națiunii valahe..” („... dux Moldaviensis partium seu nationis Walachiae”) (Eudoxiu Hurmuzaki, **Documente privind istoria României**, partea I, vol. 2, București, 1898, p. 160).

– **Papa de la Roma Pius al II-lea** (1458–1464) a menționat că „Valahia (Țara Românilor) se întinde din Transilvania și până la Nistru, Dunăre și Marea Neagră” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 61).

– **Episcopul de Gniezno, Polonia, Jan Laski** scria în 1514 că locuitorii Moldovei „spun că sunt ostași de odinioară ai romanilor, trimiși aici pentru apărarea Panoniei împotriva sciților” (Șerban Papacostea, Op. cit., p. 229).

– **Misionarul italian Niccolo Barsi** scria în 1640 că moldovenii sunt români. Orașul Moldovei Roman îi amintește de Roma antică: „Si vede anco la cita di Romano, ca si detta da Roma, essendo i primi fondatori di quella stati Romani” (A. Armbruster, Op. cit., p. 131–132; Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 63).

– **Misionarul catolic Petru Bogdan Baksic** (Bacsici) (1601–1674) scria în lucrarea sa „Vizitarea apostolică a Moldovei” că „moldovenii vorbesc românește” („in Valaccho”).

(Călători străini despre Țările Române, vol. V, București, 1973, p. 224–225).

– **Profesorul Giuseppe Piccillo** de la Universitatea din Catania, Italia, scrie că noțiunile de „valah”, „moldovenesc” sunt identice cu noțiunea de „român” (Limba română, Chișinău, 1998, nr. 1-2, p. 24-25).

– **Misionarul Marco Bandini** scria în 1640 că în orașul Iași majoritatea locuitorilor sunt valahi (români) („maxima ex parte valachi”) (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 64).

– **În 1671 misionarul Giovanni Battista del Monte** scria că „Provincia Moldova este supusă stăpânirii unui domnitor della natione Valacha” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 63).

3. Istoricii polonezi îi numeau pe moldoveni români

– **Cronicarul polonez Jan Dlugosz** (1415–1480) scria că în 1070 Valahia, și mai cu seamă Moldova, a fost locuită de „aceiași romani”. Mai apoi acest mare istoric subliniază că „neamul valahilor a coborât din regiunea italienilor”. După părerea lui, „moldovenii sunt valahi”, adică români (Ibidem, p. 67).

– **Istoricul polon Stanislaw Orzechowski** (1513–1566) scria în 1544 că moldovenii „se cheamă pe limba lor români”. „Ei (moldovenii – n.n.) erau născuți din traci și romani și se cheamă pe limba lor români de la romani, iar pe a noastră – valahi de la italieni. Căci pentru poloni Wloszi este același lucru ca pentru latini Italia. Aceștia nu se deosebesc prea mult prin firea și obiceiurile lor de felul de viață din Italia și sunt oameni aprigi și de o mare bărbăție...” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 68).

– **În aprilie 1509, regele polonez Sigismund** scrie regelui Ungariei Vladislau despre „năvălirea valahilor” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 68).

– **În Cronica moldo-polonă, scrisă în limba polonă** în anul 1566, se subliniază că Moldova este „pământ voloh” („ziemli Woloskiew”), iar pe moldoveni îi numește „volohi” („Wolochowie”). El mai scrie despre „cetatea volohă” (zamek Woloski”), „voievodul voloh” (Woiewode Woloskiego”), neamul „voloh” („tez narodu Woloskiego”) (**Vechile cronic**

moldovenești până la Ureche de Ioan Bogdan, București, 1891, p. 173—183). Prin numele de „volohi” polonezii îi aveau în vedere pe români. Echivalentul de „român” în limba polonă devenea cel de „voloh”.

4. Călătorii străini despre românii moldoveni

– **Umanistul sas Georg Reicherstorffer** scria în 1541 că Moldova este o „țară românească”. După părerea acestui autor sas, Țara Moldovei, „care era ca și dependentă de Regatul Ungariei, capătă de la regii Ungariei ajutorul trebuitor în desele sale războaie cu dușmanul comun, pentru paza și apărarea sa. Și această Țară Românească și-a tras numele de Transalpina din aceea că este despărțită și mărginită de Ungaria și de Transilvania” (România, **Documentele străine despre români**, ed. a II-a, București, 1992, p. 69).

– **Călătorul francez Pierre Lescapier** (1550–1597), fiind în Transilvania în 1574, a studiat istoria Moldovei și Munteniei și a constatat că „românii (și din Moldova, și din Valahia – n.n.) se consideră adevărații urmași ai romanilor, iar limba lor o numesc „românească” („romanechte”) (**Călători străini despre Țările Române**, vol. II, București, 1970, p. 421.).

– **Geograful persan Gardizi**, în tratatul său „**Podoaba istoriilor**”, a scris între 1040 și 1053 că în Europa de Est locuiau bulgarii, ungurii, slavii și „un popor din Imperiul Roman (ăz Rum)”. „Și ei sunt mai mulți decât ungurii, dar sunt mai slabi” (A. Armbruster, Op. cit., p. 29), pentru că-s divizați și nu-s uniți.

– Sunt unele documente în care se exprimă atitudinea turcilor față de românii moldoveni. **La 1642 sultanul Mehmed al II-lea** i-a lămurit fiului său Baiazid al II-lea: „Atâta vreme cât Chilia și Cetatea Albă le țin și le stăpânesc românii (românii moldoveni – A.M.), iar ungurii – Belgradul sârbesc – noi nu vom putea avea nici o biruință” (Ion Toderașcu, **Unitatea românească medievală**, București, 1988, p. 219).

– **Principele Transilvaniei Gh. Rakoczi** i-a trimis în 1648 două scrisori lui Vasile Lupu. Cu aceste scrisori au fost trimiși cărturarii Ioan Kemeny și Acatiu Barcsai. Ioan Kemeny a subliniat că aceste scrisori

erau „scrise în latinește și românește”. Totodată, subliniază că a vorbit cu Vasile Lupu „în românește” (Călători străini..., vol. V, București, 1973, p. 135).

– **Misionarul anonim catolic din Austria**, fiind în Moldova în 1685–1686, a constatat că „locuitorii Moldovei, în limba lor, își zic români” „si chiammo in loro lingua Rumuni, che vuol dire Romani”) (A. Armbruster, Op. cit., p. 187).

– **Istoricul sas Johann Troster**, decedat în 1670, scria că „cealaltă țară românească este Moldova, iar populația Moldovei este una și aceeași cu cea din Țara Românească” (A. Armbruster, Op. cit., p. 196).

5. K. Marx și F. Engels îi numeau pe moldoveni români

Imperiul Rus, prin schimbarea denumirii teritoriului dintre Prut și Nistru în Basarabia, urmărea să șteargă orice urmă a caracterului național românesc al acestui teritoriu. Cu atât mai mult, că după cum scria Karl Marx, „Turcia nu putea ceda ce nu-i aparținea, pentru că Poarta Otomană recunoaște acest lucru, când la Karlowitz, presată de poloni să cedeze Moldo-Valahia, ea răspunse că nu are dreptul de a face cesiune teritorială, deoarece capitulațiile nu-i confereau decât un drept de suzeranitate” (Karl Marx, **Însemnări despre români**, București, 1964, p. 106).

– „Dacă prin cuceririle Ecaterinei șovinismul rus mai găsește unele pretexte – nu vreau să spun justificate, ci scuză – pentru cuceririle lui Alexandru I, nici vorbă nu putea fi de așa ceva – scria F. Engels. - Finlanda este finlandeză și suedeză, Basarabia este românească, iar Polonia Congresului – poloneză. Aici nu poate fi vorba de unirea unor neamuri înrudite, risipite, care poartă nume de ruși; aici avem de a face pur și simplu cu o cucerire prin forță a unor teritorii străine, pur și simplu cu un jaf” (Friedrich Engels, **Politica externă a țarismului rus**, în K. Marx, Fr. Engels, Opere, vol. 22, București, 1965, p. 13).

– **Cunoscutul filozof și economist Karl Marx** scria: „Limba română e un fel de italiană orientală. Băștinașii din Moldo-Vlahia se numesc ei înșiși români; vecinii lor îi denumesc vlahi sau valahi” (K. Marx, **Însemnări despre români**, Iași, 1995, p. 133). Deci pentru Karl Marx valah însemna român, iar român însemna valah.

6. Intelectualii ruși de asemenea au confirmat că moldovenii sunt români

De menționat că despre romanitatea moldovenilor au scris și unii savanții, filologi și istorici ruși. În multe izvoare rusești moldovenii sunt numiți *volohi* sau *români*.

– **Istoricul rus Nikolai Karamzin** scrie că volohii sau bolohovenii la 1160 trăiau pe Nistru, în Podolia, Basarabia și în Moldova de peste Prut (N. M. Karamzin, **Istoria gossudarstva Rossiiskogo**, vol., IV, Moscova, 1903, p. 152). În conformitate cu „Cronica lui Ipatiev”, bolohovenii trăiau în secolele X–XII pe Nistru, în Podolia. Țara Bolohovenilor de peste Nistru a fost o țară cu o populație românească, fiind recunoscută în toată istoriografia contemporană.

– **Ieromonahul rus Zosim** constată în 1414 că Moldova este o „Țară volohă”. El a venit din Rusia în drum spre Țarigrad și scrie că a trecut Nistrul ca fiind „graniță volohă”.

– **Moldova de asemenea a fost numită „Țara Volohă”** de către publicistul și călătorul rus **Ivașko Peresvetov**, care a trăit cinci luni la curtea lui Petru Rareș (Gh. Bezviconi, **Călători ruși în Moldova și Muntenia**, București, 1947, p. 23).

– **Negustorul și diplomatul rus Trifan Korobeinikov**, trecând prin Moldova în drum spre Ierusalim în 1593, scrie că aceasta este „Țara Volohă”, iar pe domnitor îl numește „voievod al volohilor” (Ibidem, p. 35).

– Identitatea de „țară a volohilor”, „mitropolit voloh”, „cneaz voloh”, „popor voloh” este valorificată și în alte lucrări ale călătorilor ruși în Moldova și Muntenia (Ibidem, p. 39. 51. 60, 63).

– **Arhidiaconul mănăstirii Ciudo din Rusia**, aflându-se în Moldova în 1641 și 1651, scrie că „Ismailul este un târg mare: se spune că ar avea la vreo opt mii de case, însă cetate n-are, ci numai târg. Aici trăiesc turci, tătari, greci, **volohi, cei ce au fugit de la volohi, deoarece volohii sunt aici pe aproape...**” (Gh. Bezviconi, **Călătorii ruși în Moldova și Muntenia**, p. 63).

– **Petru I, țarul Rusiei**, scria în 1702 că „regele suedez a inspectat o companie de valahi, cărora le-a poruncit să arate exercițiile lor, cum se bat și atacă, și cu ei (cu valahii – n.n.) înșiși a luat parte la atacul lagărului său” (A. Boldur, **Expediția de la Prut din 1711** // Studii și cercetări istorice, București, 1946, vol. XIX, p. 49). În concepția lui Petru I, moldovenii erau „valahi”, care nu se deosebeau de „valahii” din Muntenia. Petru I îi numea „valahi” și pe munteni, și pe moldoveni, iar pe Constantin Brâncoveanu l-a numit „domnitor valah” (Al. Boldur, Op. cit., p. 88—93).

– **La 18 mai 1709, Petru I** scria în Jurnalul său: „**Valahii noștri**, trecând râul Vorskla (pe lângă Poltava), unde inamicii pășteau caii de cealaltă parte a râului, i-au gonit și au adus caii lor la armata noastră” (**Studii și cercetări istorice**, București, 1946, vol. XIX, p. 313).

– **Petru I scrie mai departe** despre „granița valahă” pe Nistru, despre „domnitorul valah Principele Dimitrie Cantemir”. La 17 iunie 1711 Petru I a consemnat că „a trecut peste Nistru toată armata rusă și (țarul cu țarina) au înnoptat în apropiere de orașelul valah denumit Soroca, la granița cu Polonia” (Ibidem, p. 313).

– **În 1872, istoricul rus A. A. Koțiubinski** scria despre „relațiile Rusiei lui Petru I cu slavii de la sud și românii” (Коцюбинский А. А. Сношения России при Петре Первом с южными славянами и **румынами** // Общество истории и древностей российских при Московском университете, Москва, 1872, кн. 2, стр. 51).

– **Poetul Aleksandr Pușkin** scria în 1830 că „generalul Rene propune să fie atras de partea lui Petru I și Cantemir și domnitorul Valahiei, Brâncoveanu, deoarece „voievodul valah, fiind de una și aceeași nație și religie cu domnitorul moldovean, nu va întârzia să se supună (A.S: Pușkin. Polnoe sobranie socinenii v 10-ti tomah, M., L., 1949, vol. VIII, p. 427).

– **Istoricul rus V. Kliucevski** scrie că în secolul al XVIII-lea „au fost realizate două încercări de eliberare a creștinilor de sub Imperiul Turc, pe greci în Moreea și pe români din Moldova și Valahia” (V. O. Kliucevski. Socinenia v 8-mi tomax. Kurs russkoi istorii, Moskva, 1956, vol V, p. 49).

– **Cărturarul rus Porfiri Uspenski** (1804–1885) scria la 2 august 1846 că pământul Munteniei e roditor, are un popor sănătos, simplu. „Îmi închipuiam pe români bruneți dar în realitate toți-s de culoare albă” (Gh. Bezviconi, **Călători ruși în Moldova și Muntenia**, București, 1947, p. 362-363). Întâlnindu-se la 3 august 1846 cu un diacon al Mitropoliei Munteniei, venit din Basarabia, care știa românește și rusește, a aflat că în Basarabia „sărmanii români” n-au mana cerească, n-au cuvântul credinței în limba română (Ibidem, p. 366-367). La 13 august 1846, Porfiri Uspenski s-a întâlnit la Iași cu egumenul Sofronie. După ce a vorbit cu Domnia sa, Porfiri Uspenski scria că egumenul Sofronie este „purătorul de cunună, apărător al Principatelor. Ajută bunilor români... ca să adie a cer, iar nu să miroasă a pământ” (Ibidem, p. 383).

– **În 1859 istoricul rus S.N. Palauzov** a editat lucrarea „**Rumânskie gosudarstva Valahia i Moldavia**” („Țările române Valahia și Moldova”), folosind corect etnonimul „române” pentru ambele Țări Românești (S. N. Palauzov, **Rumânskie Gosudarstva Valahia i Moldavia**, Petersburg, 1859, p. 1, 14, 19, 120-286). El folosește noțiunile „pământul românilor”, „Țările Române”, „poporul român”, „români moldoveni”. După cum subliniază Gheorghe Ghimpu, S. Palauzov prin numele de român redă naționalitatea, etnia populației Moldovei, iar prin noțiunea de „moldoveni” redă locul geografic al situației etnonimului de „român” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 89). S. Palauzov scrie că în arealul carpato-danubiano-pontic locuiește o masă compactă de populație română, numele autohton al căreia nu se află pe nici o hartă geografică cunoscută a spațiului menționat (S. N. Palauzov, Op. cit., p. 1-2).

S. M. Palauzov avea dreptate. Acest areal geografic era divizat geografic de politicienii timpului în câteva denumiri locale (Valahia, Moldova), iar denumirea de „România sau de român” nu se valorifica din anumite cauze politice și nu științifice. „Poporul acesta – scrie S. Palauzov – numește pământul populat de el Țară Românească (Pământul românilor), iar pe ei înșiși se numesc români” (S. M. Palauzov, Op. cit., p. 1, 14).

– **Istoricul rus Evgheni Golubinski** a publicat în 1871 la Moscova lucrarea „Curs scurt al istoriei bisericilor ortodoxe bulgară, sârbă

și română sau moldo-valahă” (E. E: Golubinski. **Kratkii ocerk istorii pravoslavnâh terkvei bolgarskoi, serbskoi i rumânskoi ili moldo-valașskoi**, Petersburg, 1871, c. 3- 334). El avea dreptate când considera că termenul „moldo-valah” este echivalent cu termenul „român”. Evgheni Golubinski folosește termenul de „Valahia”, „Ugrovlahia”, „Moldovlahia” pentru a arăta caracterul național, românesc al populației din aceste teritorii. În Rusia locuitorilor Munteniei și Moldovei li se spunea „volohi”. Pentru acest autor noțiunile de „valah” și „român” erau identice, aveau un conținut unic.

De menționat că E. Golubinski a recunoscut comunitatea populației din Basarabia. El scria: „Krome kneajestv Valahia i Moldavia rumânî naseleaiut nașu russkuiu Bessarabiiu. Avstriiskie provinții Bukovinu, Transilvaniu, Banat i Vostocinui Vengrii a takje severovostocinâi ugol kneajestva Serbii” (E.E: Golubinski, Op. cit., p. 332). După părerea lui Evgheni Golubinski, „naționalitatea română sau valaho-moldoveană nu aparține naționalităților primitive și băștinașe; ea s-a format în secolele II-III d. Hr. din amestecarea locuitorilor vechi ai țării – dacilor cu coloniștii, aduși de împăratul Traian și colonizați aici (probabil și numele de român sau valah a provenit de la ei, de la romani)” (Ibidem, p. 332-333).

– **Istoricul rus P. N. Batiușkov** (1811–1892) scria în 1871 că populația majoritară din Basarabia era românească și că ea tindea să se unească cu românii din Regatul României, (P. N. Batiușkov, **Bessarabia**, Moscva, 1871, p. 1, 3-7).

– **În 1862 general-maiorul rus A. I. Zașciuk** (1828–1905) scria că în Basarabia „moldovenii (românii) formează partea principală a populației, aproape $\frac{3}{4}$ din numărul total” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 96).

Fiind ofițer al armatei ruse, el a participat la editarea lucrării „Materiale geografice și statistice privind Rusia, culese de ofițerii Marelui Stat Major al Armatei Ruse. Regiunea Basarabia”. În această lucrare A. I. Zașciuk scria că noțiunile de „români” și „moldoveni” sunt identice (Ibidem, p. 95-96).

– **Cunoscutul savant basarabean Leon Kasso** scria că sultanul și Patriarhul Constantinopolului „se împotriveau deșteptării unui simț

național românesc, periculos pentru interesele clerului constantinopolitan". (L. Kasso. **Dreptul bizantin în Basarabia**, Chișinău, 1923, p. 8). Leon Kasso folosea deseori în lucrările sale noțiunile de „români”, „pământuri românești”, „popor român”, „popor românesc”.

– **Episcopul Arseni al Pskovului** (cu numele de mirean Aksenti Stadnițki), născut în satul Komarova, județul Hotin, scria în 1895: „Urmarind istoria Moldovei, putem vedea că românii, în toate perioadele existenței lor, simțeau nevoia de cultură... Românii se sileau aproape întotdeauna să stea la același nivel de cultură cu alte popoare vecine și nu erau străini de dorința de a-și însuși pe deplin, după pilda altor popoare, roadele civilizației...” Episcopul Arseni preciza în 1895 că „românii, al căror număr, conform statisticii savanților români, a ajuns la 13 mln., iar după statistica străină – la 10 milioane, locuiesc în Regatul contemporan al României, în Basarabia rusească, în Bucovina austriacă, Transilvania ungurească, Banatul unguresc, Macedonia, Thesalia și Epirul turcesc, o parte trăiesc în Serbia, Bulgaria și Grecia” (Arsenii, **Issledovania i monografii po istorii moldavskoi țerkvi**, S. Petersburg, 1904, p. 7-8).

El folosea foarte des în lucrarea sa terminologia românească, începând cu caracteristica secolelor II–III d. Hr., încă de pe timpurile jurisdicției lui Iustinian. El subliniază că românii trăiau în Peninsula Balcanică și la nord de Dunăre încă în anul 660, când au năvălit bulgarii și au ocupat multe regiuni populate de români, greci și slavi. El a folosit în lucrarea sa terminologia românească, precum „neamul românesc”, „patria poporului român”, „românii din Moldova și Valahia”, „teoria originii românilor”, „limba română”, „eparhii românești”, „istoria bisericii românești”, „cronicile românești”, „Principatele Române”, „boierii români din Basarabia”, „conștiința națională românească”, „patrioții români”. Episcopul Arsenii scria că orașul Dubăsari era în 1716 populat de români” (Arseni, Op. cit., p. 120).

– **Istoricul și etnograful rus Nikolai Durnovo** (1876-1936) a vizitat Basarabia în anii 1910-1915, și a studiat situația românilor basarabeni. Mai târziu el își amintea despre copiii unui sat de pe malul Nistrului care, „ieșiți din școală și scufundați în lumina soarelui, se jucau și bălbâiau românește” (Apud: Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 108-109). După ce a vorbit cu un elev, N. Durnovo scrie că „ne-a dat o lecție

bună, mie și profesorului, acest băiețuș. Ne-a descoperit el nouă legi firești ale limbii române populare, ne-a deschis fereastra de etnografie și folclor...”. „El purta în căpșorul lui mic o întreagă lume națională, pe care noi nu o știam, care a fost în limba lui copilărească atât de frumoasă și care venea să dispară în Basarabia din vina noastră...”. „Atunci am înțeles eu păcatul acela nespus de mare ce se face în Rusia în privința românului basarabean. Am studiat geografia și istoria acestei țări și am ajuns la convingerile mele de astăzi. Acuma, când îmi aduc aminte de copilașul acela – scria N. Durnovo – mă pun și scriu într-a una mia oară că Basarabia trebuie să fie românească” (Apud: Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 109).

– **Biologul și geograful rus și sovietic Lev Berg** (1876-1950) scria în 1918 că „moldovenii sunt români”. El nu era prietenul nostru, avea o ideologie șovină, țaristă și comunistă, dar a recunoscut că moldovenii sunt români, că românii populează și Moldova din dreapta Prutului, Basarabia, și că se întind mult la răsărit de Nistru, în guberniile Podolsk, Herson și Ekaterinoslav (L. S. Berg, Bessarabia. **Strana – liudi – hozeaistvo**. Petersburg, 1918, p. 87; Ibidem, **Bessarabia**, Chișinău, 1993, p. 79).

7. Mărturiile bisericești confirmă că moldovenii sunt români

Biserica creștină de asemenea a recunoscut românitatea moldovenilor. De menționat că ideea românității moldovenilor a fost susținută de toată preoțimea ambelor Principate Românești. În Evul mediu era foarte greu să fie susținută ideea unirii Țărilor Românești. Biserica ortodoxă rusă mai curând susținea separarea acestor principate. De aceea preoții luptau pentru unirea Țărilor Românești mai mult în baza doleanțelor și poziției lor civice.

– **Mitropolitul Moldovei Varlaam** (1590-1657) a scris și a editat prima carte în limba română, intitulată „Carte românească de învățătură”. Prin această carte mitropolitul Varlaam a arătat că limba moldovenilor este **limba românească**. El scria că Sfânta Scriptură trebuie să fie editată pe înțelesul oamenilor, „pentru ca să înțeleagă hieicine să se învețe și să mărturisască minunate lucrurile lui Dumnezeu, cu mult mai vârtos limba noastră românească, ce n-are carte pre limba sa, cu nevoie easte a înțelege cartea altii limbi” (Varlaam, **Opere**, Chișinău, 1991, p. 20, 22).

– **Mitropolitul Petru Movilă** (1596-1646) pleda pentru recunoașterea comunității de neam a moldovenilor și muntenilor. El folosea pe larg noțiunile de „Moldovlahia” și „Ungrovlahia”. Pentru el noțiunea de „vlah” exprima identitatea unică românească” (**Petru Movilă, Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe**, Chișinău, Știința, 1996, p. 182).

– **Mitropolitul Dosoftei** (1624-1693) de asemenea a militat pentru introducerea limbii române în biserica Moldovei. El scria că domnitorul Dragoș-Vodă a adus în Țara Moldovei **româneasca limbă** (Dosoftei, **Opere poetice**, Chișinău, 1989, p. 6). El a dovedit că în Moldova se vorbea limba română. Pe foaia de titlu a Psaltirii sale este scris: „Psaltire a sfântului proroc David. Pre limba rumânească, cu dzisa și cu toată cheltuiala Prealuminatului întru Iisus Hristos, Ioan Ștefan Petră Voievodă, Domnul Țării Moldovei...”

– **Mitropolitul Veniamin Costachi** (1786-1846) de asemenea a arătat că moldovenii sunt români. El a deschis multe școli în limba română și a editat diferite cărți. „Prima chestiune care l-a preocupat pe Veniamin după numirea sa în funcția de Mitropolit al Moldovei – scria episcopul Arsenii – a fost grija lui de instruire a clerului și a poporului prin fondarea de școli românești... Limba română, care rămânea parcă din indulgență pentru slujba bisericească se considera limbă incultă...” (Arseni. Op. cit., S. Petersburg, 1904, p. 357). La propunerea mitropolitului Veniamin, domnitorul Constantin Moruzi a semnat Hrisovul din 24 mai 1803, pentru a deschide șase școli românești la Focșani, Galați, Bârlad, Chișinău, Roman și Huși (Ibidem, p. 360).

– **Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni** (1746-1821) a recunoscut că limba vorbită de moldoveni este limba română, el considera că Basarabia și Transnistria sunt populate de români. Adresându-se către P. V. Ciceagov cu rugămintea de a alipi la episcopia Chișinăului o parte din episcopia Ekaterinoslavului, inclusiv regiunea Oceakovului, Bănulescu-Bodoni scria că „stepa Oceacovului, ca și Basarabia, este locuită de români, greci, bulgari și coloniști de diferite nații, iar ruși sunt foarte puțini” (A. Stadnițki, **Gavriil Bănulescu-Bodoni**, Chișinău, p.

250; Ștefan Ciobanu, **Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă**, Chișinău, 1992, p. 35).

Ce-i drept, în unele cazuri, mai ales după anexarea Basarabiei la Rusia țaristă în 1812, Bănulescu-Bodoni folosea și noțiunea de „limbă moldovenească” sau „limbă valahă”, dar în cele mai multe cazuri el folosea noțiunea de „limbă românească”.

– **Arhierul Neofit Scriban** a luptat în 1856-1859 pentru Unirea Principatelor Române. Răspunzând antiunioniștilor, el scria că acei care consideră că valahii, fiind mai numeroși decât moldovenii, ar precumpăni în slujbele publice și în interesele Țării, scapă din vedere că, unindu-se principatele, nimeni nu va mai fi nici valah, nici moldovean, ci toți români, nu două țări unite, ci una: o Românie, o națiune, o religie, o ortodoxie, o constituție, un rege, un Dumnezeu” (**Gândirea social-politică despre unire**, București, 1966, p. 95).

– **Episcopul de Roman Melchisedec Ștefănescu** (1823-1892) a susținut Unirea de la 1859, fiind deputat din partea preoților din Huși în Divanul Ad-Hoc al Moldovei. El scria: „Veacul al XVIII-lea politicește a fost o epocă plină de amărăciuni pentru români din Muntenia și Moldova”. El considera că moldovenii sunt români. Moldova și Muntenia erau considerate și numite „țările noastre române”.

8. Cronicarii au confirmat românitățile moldovenilor

– **Cronicarul Grigore Ureche** (1590-1647) scria că muntenii și moldovenii „de la un izvod s-au tras” (**Letopisețul Țării Moldovei. Cronici**, Chișinău, 1990, p. 25).

„Rumânii, câți se află locuitori la Țara Ungurească și Ardeal și la Maramoroșu – scria Grigore Ureche – de la un loc sîntu cu moldovenii și toți de la Râm se trag” (**Letopisețul Țării Moldovei. Cronici**, Chișinău, 1990, p. 25).

– **Cronicarul Miron Costin** (1633-1692) exprimă clar conștiința originii comune a tuturor românilor. El scrie că neamul moldovenilor din țările Râmului se trage. „Moldovenii mai înainte de Dragoș-Vodă se chemau vlahi sau rumâni, de la Râm” (Miron Costin, **Opere alese**, Chișinău, 1957, p. 17). El considera că Țara Moldovei și Țara Munte-

nească aveau un nume corect, și anume „numele cel drept de moșie este român” (Ibidem, p. 59).

– **Cronicarul Nicolae Costin** (1660-1712), fiul lui Miron Costin, a susținut concepția tatălui său. El considera că pentru populația țărilor Moldova, Muntenia și Ardeal „numele dreptu și mai vechiu este român, adică râmlean de la Roma... Măcar că și la istoricii și la graiul streinilor, între sine, cu vreme, cu veacuri, cu primenele, iau și dobândesc și alte numere, iară acela ce este vechiu nume stă neclintit români” (Nicolae Costin. **Scrieri**, Chișinău, 1990, vol. II, p. 78-79).

– **Marele cărturar, istoric, scriitor și domnitor al Țării Moldovei, Dimitrie Cantemir** (1673-1723), de asemenea a confirmat romanitatea moldovenilor. În lucrarea sa „*Historia Moldo-Vlahica*” el scria că „valahii sunt aceiași români”.

9. Domnitorii Țării Moldovei au fost români

De menționat că înainte de D. Cantemir au fost mulți domnitori ai Țării Moldovei care se considerau români și pledau pentru stabilirea unei domnii unice în ambele Țări Românești.

– **Alexandru cel Bun** (1400–1432) avea titlul oficial de domnitor și „singurul stăpânitor al întregii Moldo-Vlahii”, ceea ce însemna „Moldova Românească”.

– **Ștefan cel Mare** considera că ambele „principate sunt gemene”, frățești, de la aceeași mamă. Gheorghe Asachi ne scrie că Ștefan-Voievodul a încercat de a uni „în unul ambele acele gemene principate” (Gh. Asachi, *Opere*, vol. II, Chișinău, 1991, p. 230-231).

– **Domnitorul Alexandru Lăpușneanu** (1552-1561, 1564-1568) se intitula: „Eu, Petru Alexandru, voievodul Țărilor Moldovei și Țării Românești” (C. Rezachievici, *Aceiași domnitori în Moldova și Țara Românească* // *Magazin istoric*, 1979, nr. 4, p. 11).

– **Domnitorul Țării Moldovei Radu Mihnea** (1616-1619, 1623-1626) și domnitorul Țării Românești (1611-1616, 1620-1623) de ase-

menea se intitula: „Radu Mihnea Corvin din mila lui Dumnezeu Domn și voievod al Țării Moldovei și Munteniei.

– Ideea de Unire a Țărilor Românești, realizată de **Mihai Viteazul**, a devenit ideea dominantă în viața politică a secolului al XVII-lea (Magazin istoric, 1979, nr. 4, p. 11).

– **Academicianul Nicolae Dabija** arată că nu mai puțin de 19 domnitori s-au perindat ba pe tronul Moldovei, ba pe cel al Munteniei (Nicolae Dabija, Există o istorie a Moldovei? // Literatura și arta, 1996, 25 aprilie). Printre acești domnitori au fost: Mihai Viteazul, Simion Movilă, Nicolae Mavrocordat, Ioan Mavrocordat, Constantin Mavrocordat, Radu Mihnea, Alexandru Iliaș, Constantin Basarab, Gheorghe Ghica, Gheorghe Duca, Mihai Racoviță, Grigore al II-lea Ghica, Alexandru Ipsilanti, Constantin Ipsilanti, Mihai Șuțu, Alexandru Moruzi, Alexandru Șuțu etc. În 1802, Alexandru Șuțu a fost în același timp domnitor al Moldovei și al Munteniei, adică, după concluzia academicianului N. Dabija, Alexandru Șuțu a fost „domn unic al celor două Țări Românești”. Dar a trebuit să mai treacă încă 57 de ani până când în 1859, Țările Române s-au unit sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza.

10. Mărturiile scriitorilor despre românitatea moldovenilor

Moldovenii erau apreciați, considerați ca fiind români de către toți scriitorii din Muntenia, Moldova și Transilvania. Acești intelectuali ai societății românești erau, după cum subliniază Gheorghe Ghimpu, „creierul unirii de la 1859” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 239).

– **Gheorghe Asachi** (1788-1869) a editat primul ziar românesc în Moldova – „Albina românească” (1829). El a folosit în opera sa literară terminologie românească, precum dacoromâni, moldoromâni, români-munteni, neamul românesc, popor român, limba română. El scria că Dragoș a restatornicit domnia românilor în Dacia Transalpină, numită după aceea Moldova, la anul 1359. Deseori acesta sublinia că Moldova este a „românului popor”. (Gh. Asachi, Opere, vol. II, Chișinău, 1991, p. 200).

– **Costachi Negri** (1812-1876) a luptat pentru unirea Principatelor Române. Acesta se considera român. Adresându-se fraților români

În 1848, el sublinia: „trăiască Moldova! Trăiască Valahia! Dar învrednicească-ne Dumnezeu să putem striga într-o zi: trăiască România unită!.. Suntem milioane de români răzlețiți... Ce ne lipsește ca să ajungem un neam tare? Unirea. Numai Unirea!.. Să trăiască Unirea Românilor”. (Mărturisiri despre Unire, București, 1959, p. 466-468);

– **Omul politic, scriitorul și istoricul Mihail Kogălniceanu** (1817-1891) de asemenea i-a considerat pe moldoveni ca fiind români. El se ruga la Iași lui Dumnezeu „să ne păstreze români”. Fiind moldovean, el sublinia că Patria lui este toată acea întindere de loc unde „se vorbește românește” și că istoria națională este istoria Moldovei, Valahiei și a fraților din Transilvania. Cu românii din Valahia „suntem frați și de cruce, și de sânge, și de limbă și de legi”. El a participat activ la făurirea României moderne.

– **Scriitorul, poetul și omul politic Vasile Alecsandri** (1821-1890) a luptat activ pentru ca moldovenii să fie numiți români. El a valorificat în toată opera sa etnonimul „român” și glotonimul „limba română”. Poetul considera că „și peste râul Prutului se află tot români” (adică în Basarabia). El chema la Unire pe toți românii din ambele Principate Valahia și Moldova. În poezia sa „Deșteptarea României” (1848), V. Alecsandri scria:

„Sculați, frați, de-același nume, iată timpul de frăție!
Peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați,
Aruncați brațele voastre cu-o puternică mândrie!
Și de-acum pe vecinicie cu toți mâinile să dați!” (Apud: Gheorghe Ghimpu, Op. cit, p. 215).

– **Poetul Alecu Russo** (1819-1859) se considera român basarabean. El a luptat pentru ca moldovenii să conștientizeze că sunt români, a folosit noțiunile: „neamul român”, „mintea română”, „suntem români”, „vorbit românește”, „pământ românesc” etc. Scriitorul considera că moldovenii, ardelenii și muntenii alcătuiesc „un popor întreg, de același port și aceeași limbă” (Alecu Russo, Opere, Chișinău, 1989, p. 66-134).

– **Constantin Negruzzi** (1800-1868) a publicat în 1855 poezia „Eu sunt român”, propagând ideile unirii și considerând că moldovenii sunt români. El a invocat dreptatea, libertatea, datoria față de pa-

trie. Constantin Negruzzi sublinia că este filolog și scria articole, iar ca român propovăduiește Unirea (Națiunea română, București, 1984, p. 450-459). „Nu mai găsesc ca dulce România // Deși hulesc câți se hrănesc în ea // Corci venetici!... Da oricum va fi, fie, // Eu sunt român, și-mi place țara mea” (Apud: Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 220-221).

– **Mihai Eminescu** (1850–1889), cel mai mare poet, scriitor și patriot român, a luptat pentru ca moldovenii să se considere români. El este omul deplin al culturii române. În 1876 Mihai Eminescu scria : „Daci sau romani, romani sau daci, e indiferent: suntem români și punctum. Nimeni n-are să ne învețe ce-am fost sau ce-ar trebui să fim; voim să fim ceea ce suntem: români” (Limba română, 1991, nr. 1). Mihai Eminescu a subliniat că în Basarabia trăiau români. El scria că țărănul român este „același pretutindenea între Tisa și Nistru” și este „de origine română” (Mihai Eminescu, Publicistică, Chișinău, 1990, p. 381). După M. Eminescu „toate satele și orașele românești dintre Nistru și Bug” aparțineau de Mitropolia Proilaviei, iar mai apoi de episcopia Hușilor (Tudor Nedelcea, Eminescu, apărătorul românilor de pretutindeni, Craiova, 1995, p. 94-95).

Foarte mulți ofițeri, scriitori, poeți, savanți, profesori, jurnaliști, au ridicat sus candela românismului în Basarabia în perioada interbelică. După recensământul din 1930 s-a constatat că 90 la sută din populația Basarabiei se considerau români. Acest rezultat era meritul intelectualilor basarabeni.

Populația românească din Basarabia, ca și cea din Transnistria a avut vocația de a supraviețui, s-a rugat lui Dumnezeu, a luptat cu diavolul, cu satana și a învins imperiul răului, păstrându-și identitatea românească.